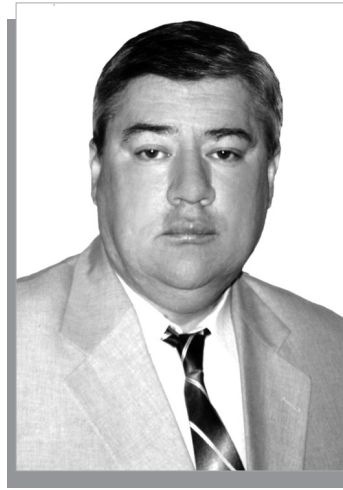

РУМ'ЯНЦЕВ В'ЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ,

професор, доктор юридичних наук, професор кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної академії правових наук України, Україна, м. Харків
e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

УДК 340.0(477)

Структура, організаційні та правові форми діяльності Української Центральної Ради

Розкривається процес становлення Центральної Ради як революційного парламенту України під час революційних змагань 1917–1918 рр. Досліджується розвиток організаційних форм діяльності Центральної Ради – загальних зборів, згодом сесій, становлення їх компетенції через визначення предметів відання та повноважень. Проаналізовано розвиток організації та діяльності Комітету (Малої ради) – порядок формування, склад, повноваження, законодавчу діяльність. Розкрито роль допоміжних структур Центральної Ради – Президії, партійних фракцій, технічного апарату.

Ключові слова: загальні збори, сесії Центральної Ради; Комітет, Мала рада, порядок формування, склад, компетенція; Президія, партійні фракції, технічний апарат Центральної Ради.

Постановка проблеми. Центрально-на Рада виникла в умовах Лютневої революції 1917 р. як громадсько-політична установа. Дуже скоро вона стала центром українського національного руху, головним змістом якого було національно-державне відродження України, на початку цього шляху набуття Україною автономії у складі демократичної, федеративної Російської республіки, згодом проголошен-

ня Української Народної Республіки і врешті її повної державної самостійності й незалежності. Масштабність висунутого завдання вимагала набуття Центральною Радою відповідного державно-правового статусу, який, з одного боку, робив би її представницьким органом українського народу, виразником його волі, а з другого – надавав би їй можливість висувати і вирішувати такі значні

проблеми державотворення, які мали установчий характер.

Перетворення Центральної Ради в революційний парламент України в тих умовах відбувалося за двома напрямками – розширення її складу, що робило раду представницьким органом українського народу, що виражав його волю та набуття Центральною Радою ознак парламенту через удосконалення її структури, організаційних та правових форм діяльності.

Виклад основного матеріалу.

Формування організаційних структур Центральної Ради в напрямі набуття парламентських ознак почалося практично з перших днів її існування. У повідомленні газети «Вісті з Української Центральної ради» за 19 березня 1917 р. йшлося про створення Ради та її перших структурних підрозділів: Президії (голова Ради, два його заступники, писар та скарбник) і дев'яти комісій [1].

Після Українського національного конгресу (6–8 квітня 1917 р.) відбулося подальше удосконалення структури, яке свідчило про завершення організаційного періоду та перетворення Ради на активний, дійовий чинник політичного життя в Україні та за її межами.

У день обрання Центральної Ради, 8 квітня 1917 р., відбулися перші загальні збори Центральної Ради, які стали її вищим органом та провідною організаційною формою, завдяки якій забезпечувалась колегіальна, демократична робота Центральної Ради.

Порядок роботи загальних зборів Центральної Ради склався в перші місяці її роботи. Збори скликалися як у черговому, так і позачерговому по-

рядку. Вони розпочиналися із затвердження протоколу попереднього засідання, що виключало можливість помилок, а тим більше фальсифікації. Потім загальні збори переходили до розгляду питань порядку денного. Прийняті зборами документи іменувалися універсалами, деклараціями, постановами, ухвалами, рішеннями, резолюціями. Спочатку була відсутня назва законів, хоча багато із прийнятих загальними зборами документів за своїм змістом і значенням були законами і в подальшому набули такої сили.

Ці напрацювання в роботі загальних зборів увійшли в перший регламент Центральної Ради «Наказ Української Центральної Ради», затверджений 23 квітня 1917 р. [2, т. 1, с. 71–72] (далі – «Наказ»). У ньому зазначалося, що загальні збори «визначають напрям і характер всієї роботи» Центральної Ради. Загальні збори могли бути чергові та екстрені. Чергові збори мали скликатися один раз на місяць. Члени Центральної Ради запрошувалися на загальні збори повістками та через оголошення в українських газетах. При цьому подавався порядок денний зборів. Екстрені збори скликалися Комітетом Центральної Ради «за нагальної потреби». Запрошення на них відбувалося аналогічним чином. «Наказ» не встановлював кворуму для правомочності чергових зборів, напевно через невизначеність на той час остаточного складу Центральної Ради. А стосовно екстрених зборів містив норму, що вони «вважаються дійсними при всякій кількості присутніх».

За період існування Центральної Ради відбулося дев'ять загальних збо-

рів. Їх компетенція не визначалася, а складалася в ході практичної діяльності. Вона свідчить про те, що компетенція охоплювала найбільш важливі питання державно-правового та соціально-економічного життя України та її дій на міжнародній арені. Перелік конкретних питань, які вирішувалися на загальних зборах, свідчить про їх вагомість, а отже, важливий внесок у процес державотворення в Україні.

Перші загальні збори (8 квітня 1917 р.) перевірили і затвердили список членів Центральної Ради, обраних українським національним конгресом, та обрали її виконавчий орган – Комітет Центральної Ради [2, т. 1, с. 65].

Другі загальні збори (22–23 квітня 1917 р.) розглянули питання про українізацію війська, ухвалили перший регламент Центральної Ради «Наказ» [2, т. 1, с. 71–72].

У центрі уваги третіх загальних зборів (7–9 травня 1917 р.) стояли питання взаємовідносин із Тимчасовим урядом, зокрема відрядження делегації до Петрограда з метою розв'язати питання про право українського народу на національно-територіальну автономію [2, т. 1, с. 82–84].

Четверті загальні збори (1–3 червня 1917 р.) заслухали звіт В. Винниченка про поїздку делегації Центральної Ради до Петрограда, та повідомлення про відхилення Тимчасовим урядом домагань автономії України. Збори постановили звернутися до українського народу із закликом «негайного закладення підвалин автономного ладу в Україні», що стало підґрунтям проголошення I Універсалу [2, т. 1, с. 101].

Після чотирьох загальних зборів Центральної Ради подальші її загальні засідання стали іменуватися сесіями [3, с. 27–28].

П'ята сесія Центральної Ради (20 червня 1917 р.) затвердила склад Генерального секретаріату та його декларацію, ухвалила ряд резолюцій, що стосувалися реорганізації Центральної Ради, поповнила її представниками національних меншин, які проживали в Україні, вирішила провести у Києві З'їзд народів Росії, які прагнули федеративного устрою країни, внесла зміни до Статуту Комітету Центральної Ради, розширила його права та кількість членів, обговорила хід переговорів лідерів Центральної Ради з делегацією Тимчасового уряду в Києві, схвалила II Універсал [2, т. 1, с. 106–156].

Шоста сесія (5–9 серпня 1917 р.) обговорювала ситуацію, яка виникла після відмови Тимчасового уряду затвердити «Статут вищого управління України» та спроби замінити його «Тимчасовою інструкцією Генеральному секретаріату», порушила питання про скликання Українських Установчих зборів, засудила ініціативу Тимчасового уряду провести у Москві 12 серпня Державну нараду [2, т. 1, с. 220–254].

Сьома сесія (29 жовтня – 2 листопада 1917 р.) обговорювала ситуацію, що склалася після падіння Тимчасового уряду та збройного інциденту в Києві [2, т. 1, с. 370–383].

Восьма сесія (12–17 грудня 1917 р.) обговорювала питання про мир і землю та хід підготовки до виборів Українських Установчих зборів [2, т. 2, с. 16–38].

Дев'ята сесія (15–25 січня 1918 р.) схвалила закони про землю та 8-годинний робочий день, внесла зміни до закону про вибори до Українських Установчих зборів, обговорила хід мирних переговорів у Бресті, ситуацію, що склалася у зв'язку з наступом більшовиків та повстанням на заводі «Арсенал», схвалила реорганізацію Малої ради, затвердила В. Голубовича на посаді голови Ради народних міністрів [2, т. 2, с. 108–125].

Незважаючи на те, що загальні збори (сесії) мали широкі повноваження, вони не завжди були ефективною структурою Центральної Ради. Політичні емоції, демагогія та популізм інколи переважали на зборах над конструктивною політикою. Окремі засідання мали мітинговий характер, перетворювалися на словесні баталії представників численних партійних фракцій. Іноді ледь не доходило до вирішення справ кулаками. Ось як протокол подає обговорення II Універсалу на п'ятій сесії Центральної Ради: «Після промови т. Ковалевського стався інцидент. Настрій у присутніх дуже нервовий і підвищений. Виступаючий Христюк починає говорити про те, щоб жодних переговорів не провадити; пропонує винести резолюцію в тому сенсі, що ми вважаємо переговори перерваними. В секторі соціал-демократів починається шум. Чути вигуки: «Досить! Не треба! Геть!». До трибуни підбігає з стиснутими кулаками М. Авдієнко. Його інші задержують. Шум продовжується. Голова довго дзвонить» [2, т. 1, с. 151]. П. Христюк згадував, що при обговоренні «Тимчасової Інструкції для Генерального секретаріату» на

шостій сесії «відбулися небувало ще палкі та пристрасні дебати» [4, т. 1, с. 116]. Гостра політична конфронтація виникла між українськими соціал-демократами та есерами при обговоренні на восьмій сесії аграрного законопроекту. Досить точну загальну характеристику зібрань, з'їздів та інших форумів, що відбувалися в Україні під час революційних подій, дав С. Петлюра. Вона цілком може бути віднесена і до сесій Центральної Ради. У листі до М. Удовиченка С. Петлюра пише, що ці форуми «були для мене показником не сили (реальної і зорганізованої) нашого народу, а демонстрацією національних емоцій, які ще треба було мільйонним масам в собі усвідомити і які повинні шляхом послідовної боротьби перетрансформуватися в певні вольові рухи української нації, в певні акти боротьби за свої національно-державні змагання. Спочатку я мав ілюзію, що ці з'їзди можна використати для організації національної сили. Але швидко переконався, що вони тільки «празникова одіж», і що треба шукати тих, хто чорною роботою державною уміє творити певні реальні цінності» [5, с. 222]. Далі С. Петлюра пише про «засліпленість партій та гуртків», що ставала на заваді державотворчій діяльності. Матеріали загальних зборів (сесій) Центральної Ради дають багато прикладів міжпартійної боротьби в Україні 1917–1918 рр. Невисока ефективність сесій Центральної Ради стала очевидною для її лідерів уже влітку 1917 р. Провівши в першій декаді серпня 1917 р. шосту сесію, Президія Ради, посилаючись на формальний привід – брак грошей – не скликала

чергову сесію протягом двох з половиною місяців, хоча це суперечило регламенту, який передбачав скликати сесії щомісяця. Закриваючи восьму сесію, М. Грушевський вважав, що вона буде останньою, оскільки 9 січня 1918 р. передбачалося відкриття Українських Установчих зборів. Проте сталося так, що вибори до Установчих зборів було зірвано. 11 січня 1918 р. Мала рада IV Універсалом проголосила самостійність Української Народної Республіки, а для затвердження цього історичного акту скликала чергову дев'яту сесію Центральної Ради. Вона виявилась останньою. У лютому-квітні 1918 р. діяльність українського революційного парламенту Центральної Ради забезпечувалася Малою радою.

Ефективність діяльності загальних зборів (сесій) знижувалась у міру розширення складу Центральної Ради через малу керованість їх роботою. Отже, поставала потреба у створенні постійно діючого повноважного органу Центральної Ради в період між її загальними зборами. Таким органом став Комітет Центральної Ради, який став її виконавчим органом і проводив поточну роботу у період між загальними зборами. Завданням Комітету відповідно до «Наказу» було «проводити роботу Центральної Ради в конкретний, постійно змінюючийся обстановці моменту». У «Наказі» були конкретизовані завдання Комітету. Він обирав голів комісій, їх секретарів і скарбника Центральної Ради, керував діяльністю її канцелярії, повідомляв про рішення загальних зборів і свої власні рішення губернські й повітові ради, готував за-

гальні збори Центральної Ради та проекти документів до них.

Перший склад Комітету (20 осіб) було обрано 8 квітня 1917 р. першими загальними зборами Центральної Ради. Входили до нього Президія Ради (голова та два його заступники) і 17 членів. Відповідно до «Наказу» склад Комітету було розширено до 33 чоловік: Президія Центральної Ради – голова та два його заступники; 17 членів, обраних загальними зборами; 8 голів комісій Центральної Ради. Комітету було надано право кооптувати до свого складу ще 5 осіб.

Функції Комітету згідно з «Наказом» були пов'язані з організаційним забезпеченням діяльності загальних зборів Центральної Ради, зокрема, скликання загальних зборів Центральної Ради, підготовка доповідей і матеріалів до них, керівництво роботою комісій та канцелярії Центральної Ради, доведення документів, прийнятих на загальних зборах, до відома губернських і повітових рад. Комітет у період між загальними зборами перебирав на себе й окремі повноваження Центральної Ради – вносив зміни до складу Генерального секретаріату, вирішував питання політичного і економічного життя України, доповідаючи про них на найближчих загальних зборах Центральної Ради.

Досить швидко Комітет став керівною структурою Центральної Ради, оскільки формував ініціативи, які вносилися на розгляд загальних зборів, готував проекти найважливіших політичних рішень і навіть, як це сталося, з I Універсалом, схвалював і проголошував їх іменем Центральної Ради.

У руках Комітету зосереджувалися фінанси Ради, ним контролювалася і спрямовувалася поточна робота, здійснювався зв'язок із місцями.

Засідання Комітету відбувалися раз на тиждень. Вони вважалися правомочними за наявності 2/3 членів Комітету, якщо розглядалися законодавчі акти, і не менше половини при розгляді інших питань.

Утворення в червні Генерального секретаріату не виключало з політичного життя Комітету Центральної Ради. 23 червня, інформуючи п'яту сесію про створення Генерального секретаріату, М. Грушевський зазначив, що створення нового виконавчого органу «не усуває Комітету Центральної Ради, котрий має бути “Малою Центральною радою”, несучи законодавчі функції в проміжках між двома сесіями» [2, т. 1, с. 116]. На одному з наступних засідань з ініціативою надати Комітетові в період між сесіями «всі функції, що належать Центральній раді», виступив М. Шраг. Ініціатива була підтримана. 29 червня 1917 р. постановою п'ятої сесії Комітет набув права вирішувати «всі найважливіші негайні справи, які виникають між сесіями Центральної Ради», а саме: скликати чергові та позачергові сесії; готувати доклади і матеріали до них; поновлювати склад Генерального секретаріату в період між сесіями; вирішувати всі негайні справи, що належать до компетенції Центральної Ради [2, т. 1, с. 143–144]. Цією ж постановою до 40 осіб розширювався його склад. На початку липня Комітет поповнився ще на 30 % (18 осіб) політичними діячами, що репрезентували національні меншини [2, т. 1, с. 171].

У липні 1917 р. Комітет змінив свою назву і став іменуватися Малою радою.

Подальше впорядкування організації та діяльності Малої ради сталося 1 серпня 1917 р., коли був затверджений регламент роботи Малої ради і її комісій [2, т. 1, с. 208–210]. У доповнення до вже існуючих положень визначалися переважно процедурні моменти, зокрема, під час засідання ніхто із членів Малої ради не міг виступати в одній справі більше як два рази: перший раз – 15 хвилин, другий – 5. Доповідач у часі не обмежувався, а для заключного слова йому надавалось до 20 хвилин. Під час обговорення доповідач мав право подавати репліки після кожного виступу, але не більше як по 5 хвилин. Генеральні секретарі завжди могли взяти слово поза чергою, але не для дебатів. На вимогу будь-якого члена Малої ради той чи інший момент засідання заносився до протоколу. На заяви до порядку денного відводилось 3 хвилини. Вів збори голова, але виступати при обговоренні питання поза чергою він не мав права.

Дебати припинялись за заявою 5 і більше осіб після голосування. Пропозиції до резолюцій надавались письмово. При їх обговоренні промовці мали по 2 хвилини. Якщо питання ставилося із зали, то сформульовані вони мали бути так, щоб можна було сказати у відповідь тільки «так» чи «ні». Якщо розпочиналася дискусія з приводу вправлень чи доповнень до резолюцій, то слово надавалось по черзі: тому, хто «за», тому, хто «проти». Голосувати за відсутніх членів Малої ради ніхто не мав права. Закрите голосування провадилось на вимогу не менш як 5 чле-

нів Малої ради, поіменне – 10. Рішення приймалися простою більшістю, а коли кількість «за» і «проти» була однаковою, то питання знімалося із розгляду. Поправки до стенограми попереднього засідання могли вноситися протягом одного дня після її надання.

Регламент відкривав широкі можливості для діяльності голови Центральної Ради. Незмінним головою Малої ради був М. Грушевський. Він скликав і вів збори, пропонував порядок денний, керував обговоренням, підбивав його підсумки, встановлював порядок голосування пропозицій, що надходили від фракцій [2, т. 1, с. 208–209]. М. Грушевському вдалося без особливих зусиль тримати Раду під своїм контролем і вести її обраним курсом. Він був дієвим головою, тонким політиком, який за потреби вмів надати засіданням Центральної Ради «деякі парламентські апаранси» [6, с. 30]. Відстоюючи свої погляди, М. Грушевський не зупинявся перед можливістю піти у відставку.

Регламент обійшов мовчанням питання про підзвітність Малої ради. І хоча на 6–9 сесіях заслуховувалися звіти Малої ради, але вони мали швидше інформативний, а не підзвітний характер. По суті Мала рада відігравала провідну роль у діяльності Центральної Ради. «Мала рада, тільки вона мала значення, так як пленум Центральної Ради збирався раз на декілька місяців і, відтворюючи у розширеному масштабі те ж співвідношення сил, не вносив нічого нового» [6, с. 120]. Цікава і така деталь: коли на сьомій сесії бундівець Золотарьов подав пропозицію підтвердити постанову Малої ради

щодо повстання у Петрограді, головуючий М. Грушевський, не ставлячи пропозиції на голосування, обмежився реплікою: «постанови Малої ради мають таку саму силу, як і повної Ради». Пояснення було сприйняте без заперечень і з повним розумінням [2, т. 1, с. 374–377].

Склад Малої ради формувався на основі пропорційності між фракціями, які становили Центральну Раду. Позапартійний голова Ради мав заступників від чотирьох українських партій, два відповідальні секретарі Президії належали до УПСР, а два – до УСДРП. У серпні 1917 р. із 65 членів Малої ради до українських партій належали 35, єврейських – 15, російських – 10, польських – 4 особи [7, с. 44]. Найбільше місць у Малій раді – 14 – мали УСДРП та УПСР. Кількісний паритет у Малій раді між цими партіями зберігався до початку 1918 р. 12 січня М. Шраг від імені фракції українських соціалістів-революціонерів виступив із пропозицією «на найближчій засіданні пленуму переобрати Малу раду пропорційно до складу Центральної Ради» [2, т. 2, с. 105]. Така реорганізація відбулася на дев'ятій сесії. Коментуючи цю подію, газета «Народна воля» 24 січня 1918 р. повідомляла: «В реорганізованій Малій раді дається по одному місцю фракціями соціалістів-самостійників, народних соціалістів та молдаванів (румунів). Решта добавочних місць дається в Малій раді фракції соціалістів-революціонерів. Всього в Малій раді має бути 82 члени відповідно фракційному складу Великої ради». Отже, на початку 1918 р. українські есери збільшили своє пред-

ставництво у Малій раді вдвічі, провід Центральної Ради опинився у їхніх руках, вони ж очолили Раду народних міністрів УНР.

Мала рада увібрала в себе органічні риси Центральної Ради, однак її засідання виявилися більш продуктивними, ніж загальні збори (сесії). Більшість із найвідповідальніших політичних рішень Центральної Ради було прийнято Малою радою. Тільки після проголошення III Універсалу Української Народної Республіки Мала рада прийняла закони: про творення суду в Україні іменем УНР, про вибори до Установчих зборів УНР, про амністію, про виключне право Центральної Ради видавати законодавчі акти, про утворення Генерального суду, про Українську академію мистецтв, про державні кошти УНР, про Український державний банк та ін.

Законодавча робота набула подальшого розвитку після проголошення IV Універсалом самостійності й незалежності УНР. Мала рада ухвалила закони про ратифікацію Брестської мирної угоди, про Державний прапор УНР, про громадянство УНР, про випуск знаків Державної скарбниці, про обрання суддів, про адміністративно-територіальний устрій УНР, про запровадження григоріанського календаря та середньоевропейського часу.

Квінтесенцією законодавчої діяльності Малої ради стало затвердження Конституції УНР 29 квітня 1918 р. (Статут про державний устрій, права і вольності УНР).

Важливим структурним елементом, підпорядкованим Малій раді, були постійні та тимчасові комісії Централь-

ної Ради. Перші з них було сформовано ще в березні 1917 р.: фінансова, правнича, шкільна, агітаційна, редакційна, друкарських справ, маніфестаційна та інформаційне бюро [1]. Тоді завдання і функції комісій не визначались, а були затверджені лише їх керівники.

Питання правового статусу Комісій були окреслені в «Наказі». Комісії утворювались Комітетом у міру потреби для ведення і розв'язання конкретних справ та для підготовки різних питань до засідань Комітету і загальних зборів Центральної Ради. Комісії перебували під керівництвом і доглядом Комітету. Члени комісій, як і їх голови, могли і не бути членами Центральної Ради [2, т. 1, с. 72].

Удосконалювались і організаційні засади роботи комісій. Вони створювались у разі потреби у складі, який визначався щоразу окремо. Залежно від значущості і складності проблеми основне завдання комісій полягало в підготовці рішень до сесій Центральної Ради і засідань Малої ради. Проекти відповідних рішень заздалегідь роздавались членам ради. Перше засідання тільки що утвореної комісії скликала президія Малої ради. На ньому обиралися голова і писар. Комісіям передавалось право у разі потреби кооптувати до свого складу інших членів із дорадчим голосом. По закінченню роботи від комісії обирався доповідач. Розгляд того чи іншого питання на сесії Центральної Ради, або Малої ради розглядалися лише після доповіді Комісії.

Засідання комісій, як і самої Малої ради, були відкритими. Якщо виникала потреба у закритих засіданнях, то пи-

тання про це вирішувалось більшістю у дві третини голосів. На закритих засіданнях могли бути присутніми лише члени Малої ради, їх заступники, генеральні секретарі та окремі спеціально запрошені особи.

9 серпня 1917 р. регламент роботи Малої ради та її комісій було затверджено на VI сесії Центральної Ради. Він увібрав у себе всю попередню практику організації та діяльності Малої ради і комісій і містив дві новачки стосовно технічних моментів регламенту: по-перше, не обмежувались часом промови; по-друге, встановлювалось, що чергова сесія Центральної Ради скликається не пізніше, як через місяць після попередньої. Порядок денний розсилається за два тижні, за меншого терміну члени Центральної Ради оповіщувалися телеграфом.

Службовці апарату Центральної Ради об'єднувались у канцелярію на чолі з директором та його помічником. Канцелярія поділялась на 6 відділів: загальний, кодифікаційний, видавничий, бухгалтерський, бібліотечний та господарський. У свою чергу, загальний відділ складався з 6 підвідділів (канцелярія, стенографічний, особистого складу, адресний, інформаційний та експедиція), господарський – із 3 підвідділів (гараж, друкарня, комендатура), а видавничий мав у своєму складі редакції газети «Вісті Української Центральної Ради». Канцелярія Центральної Ради діяла на підставі Статуту [8, ф. 1115, оп. 1, с. 2 – Арк. 30–31], згідно з яким всі її співробітники входили до

складу загальних зборів канцелярії на чолі з Комітетом співробітників. Такі збори мали скликатися щорічно, лише вони вносили зміни до Статуту, усували з посад службовців, утворювали грошові фонди з унесків співробітників, слідували за умовами праці тощо.

Висновки. У складі Центральної Ради та її Комітету (Малої ради) були створені партійні фракції: соціал-демократів (УСДП), радикал-демократів (УРДП), есерів (УПСР), націонал-революціонерів (УНРП), а також фракція позапартійних соціалістів та фракція трудовиків.

Крім того, у складі Центральної Ради як представницького органу існувало представництво численних громад: спілки автономістів, учительської спілки, товариства «Просвіта», українських правників, військових, кооперативних та жіночих товариств.

Буквально на початку існування Центральної Ради була створена Президія Центральної Ради. Вона виконувала функції повсякденного керівництва підготовчої роботи до загальних зборів, згодом сесій Центральної Ради, а потім і засідань Малої ради. 26–27 червня 1917 р. до складу Президії додатково були обрані чотири заступники голови (Шраг, Веселовський, Ніковський, Крижижанівський) і чотири секретарі (Чечель, Постоловський, Чикаленко, Левченко).

Після четвертих загальних зборів Центральної Ради Президія Центральної Ради стала і президією Малої ради [3, с. 30].

Список використаних джерел

1. Вісті з Української Центральної Ради. 1917. № 1. 19 берез.
2. Українська Центральна рада. Документи і матеріали: у 2 т. Київ: Наук. думка, 1996.
3. Мироненко О. М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради. Київ, 1995.
4. Христюк П. Замітки і література до історії української революції 1917–1920. Т. I–IV. Відень, 1921–1922.
5. Петлюра С. Статті. Київ, 1993.
6. Гольденвейзер А. А. Из киевских воспоминаний // Революция на Украине по мемуарам Бельх. М.; Л., 1930.
7. Дорошенко Д. Історія України 1917–1923 рр. Т. 1: Доба Центральної Ради. Ужгород, 1932.
8. Центральний Державний архів вищих органів влади і управління України.

References

1. Visti z Ukrainskoi Tsentralnoi Rady [News from Ukrainian Central Rada]. – 1917. – no. 1. – 19th of March. (In Ukrainian)
2. Ukrainska Tsentralna Rada. Dokumenty i materialy [Ukrainian Central Rada. Documents and materials]. In two volumes. – Kyiv, Naukova dumka publ. – 1996. (In Ukrainian)
3. Myronenko O. M. Svitch ukrainskoi derzhavnosti. Polityko-pravovy analiz diialnosti Tsentralnoi rady [The cresset of Ukrainian statehood. Political and legal analyses of the Central Rada's activity] – Kyiv, 1995. (In Ukrainian)
4. Khrystiuk P. Zamitky i literatura do istorii ukrainskoi revoliutsii 1917–1920. [Notes and literature to the history of the Ukrainian revolution of 1917-1920]. Vol. I-IV, Vienne, 1921–1922. (In Ukrainian)
5. Petliura S. Statti [Articles]. – Kyiv, 1993. (In Ukrainian)
6. Goldenveyzer A.A. Iz kievskikh vospominaniy / Revolyutsiya na Ukraine po memuaram belykh [From Kiev memories / Revolution in Ukraine by memoirs of belykh]. – Moscow- Leningrad, 1930. (In Russian)
7. Doroshenko D. Istoriia Ukrainy 1917–1923 [History of Ukraine 1917–1923]. vol. 1. : Doba tsentralnoi rady publ. – Uzhhorod, 1932. (In Ukrainian)
8. Tsentralnyi Derzhavnyi arkhiv vyshchikh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy [Central State archive of Supreme bodies of power and administration of Ukraine]. (In Ukrainian)

Румянцев В. А., професор, доктор юридических наук, професор кафедри історії государства и права Украины и зарубежных стран Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков

e-mail: viacheslavrumiantsev@gmail.com

ORCID 0000-0003-3704-3293

Структура, организационные и правовые формы деятельности Украинской Центральной Рады

Раскрывается процесс становления Центральной Рады как революционного парламента Украины во время революционных событий 1917–1918 гг. Исследуется развитие организационных форм деятельности Центральной Рады – общего собрания, впоследствии сессий, становление их компетенции через определение предметов ведения и полномочий. Проанализировано развитие организации и деятельности Комитета (Малой рады) – порядок формирования, состав, полномочия, законодательная деятельность. Раскрыта роль вспомогательных структур Центральной Рады – Президиума, партийных фракций, технического аппарата.

Ключевые слова: общее собрание, сессии Центральной Рады; Комитет, Малая рада, порядок формирования, состав, компетенция; Президиум, партийные фракции, технический аппарат Центральной Рады.

Rumyantsev V., Professor, Doctor of Law, professor of the Department of history of state and law of Ukraine and foreign countries of National Law University named after Yaroslav Mudryi, member of National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kharkiv
e-mail: viachelavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

Structure, Organizational and Law Forms of Activity of Ukrainian Central Rada

The formation of the Central Rada is discussed as a revolutionary Parliament of Ukraine during the revolutionary events of 1917–1918. The development of organizational forms of activities of the Central Council – General Assembly later sessions, development of their competence in determination of subjects of conducting and powers, is examined. The development of the organization and activities of the Committee (Small happy) – the order of formation, composition, powers, and legislative activity, is analyzed. The role of support structures – the presidency, political parties, of technical apparatus, of the Central Rada, is discussed.

Legislative activity of Central Rada is shown as the most important form of its work. The legislative procedure, the forms of legislative acts, the subjects of regulation is examined here.

Key words: General meeting, session of the Central Council; the Committee, Mala Rada, formation, composition, competence. The presidency, the party factions, the technical apparatus of the Central Rada.